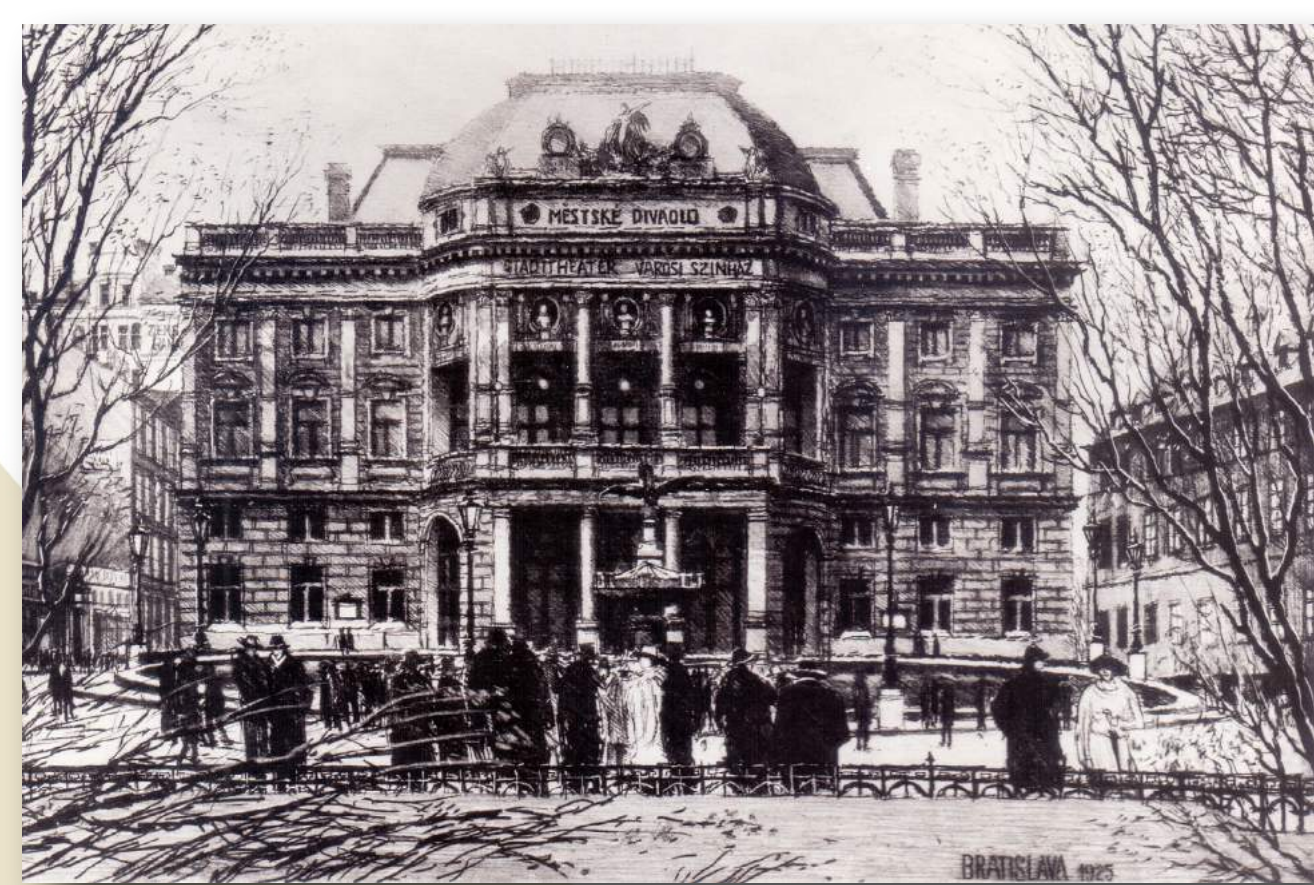

theatre.sk

Vznik Slovenského národného divadla

– prvej profesionálnej scény

Mestské divadlo, budúce sídlo Slovenského národného divadla
Mestské divadlo. Stadttheater. Városi Színház. Mestské divadlo postavili v rokoch 1884 – 1886 podľa projektov viedenských architektov Ferdinanda Fellnera a Hermannu Helmera staviteľia Ignác a Alexander Feiglerovci. Divadlo slávnostne otvorili 22. septembra 1886 predstavením maďarskej opery *Bánk bán*. Ešte začiatkom 20. rokov nieslo názov vo všetkých troch „bratislavských“ jazykoch. Slovenské národné divadlo v tejto historickej budove pôsobí dodnes.

Členovia Družstva SND
Družstvo SND vzniklo z podnetu účastníkov martinských augustových slávností na čele s ministrom s plnou mocou pre správu Slovenska Vavrom Šrobárom. Družstvo malo zabezpečiť hospodárske záležitosti a finančné zdroje pre divadlo. Získavalo ich najmä upisovaním individuálnych a kolektívnych podielov a z príspevkov do Jiráskovho fondu (1921). Tento model financovania znamenal pre divadlo v prvých rokoch takmer permanentnú finančnú krízu, a preto sa čoskoro financovanie divadla zmenilo na súkromno-podnikateľský model (1923).

Prvým krokom na ceste k národnému divadlu bol vznik Družstva SND ako účastinárskej spoločnosti, keďže kultúrny divadelný stánok nemohol rátať s významnejšou subvenciou od novovzniknutého štátu – Československa.

Fundamentom národného divadla sa stala zájazdová Východočeská divadelná spoločnosť, ktorú viedol skúsený divadelník Bedřich Jeřábek. K etablovaní divadelnej spoločnosti na Slovensku prispel jej zájazd po slovenských mestách v roku 1919.

V 20. rokoch divadlo viedol ako súkromný podnikateľ Oskar Nedbal, hudobný skladateľ a dirigent. Dôraz kládol najmä na prezentáciu internacionálnych divadelných druhov – opery a baletu. Na čelo činohry angažoval Václava Jiříkovského, ktorý sa usiloval o jej poslovenčenie. Prijal do divadla dramaturga pre slovenský repertoár Tida J. Gašpara a rovnako inicioval preklady významných dramatických diel do slovenčiny.

Členovia Jeřábekovej divadelnej spoločnosti na zájazde v Košiciach v auguste 1919

Václav Jiříkovský so súborom Činohry SND na zájazde v Prahe v roku 1926

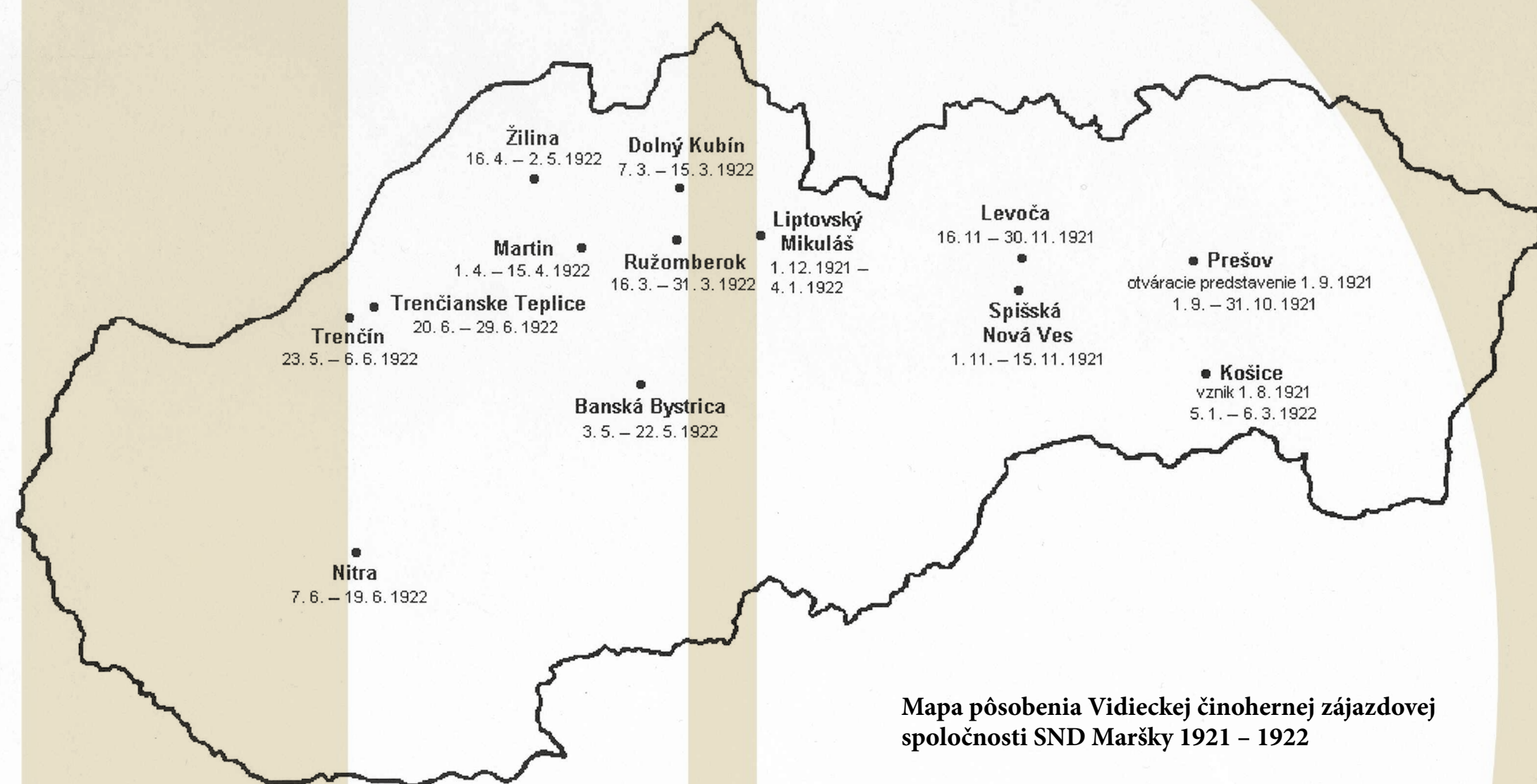
Na vývoj slovenského herectva mal veľký vplyv zájazdový súbor Marška, hoci fungoval len jednu sezónu 1921/1922. Po slovensky naštudoval tretinu svojho repertoáru.

Ďalším krokom k poslovenčeniu a emancipácii slovenského činoherného divadla bolo rozdelenie činohry v roku 1932 na samostatnú českú a slovenskú činohru. Tento krok urobil z prevádzkovo-obchodných záujmov riaditeľ divadla Antonín Drašar.

Rok 1938 znamená novú etapu Slovenského národného divadla. Česká činohra bola zrušená a časť jej členov sa podarilo umiestniť do slovenského súboru (Jozef Budský, Ján Sýkora, Mária Sýkorová, Mária Želenská, Karel Rint a Míla Beran). Ostatní museli zo Slovenska odísť. Nová politická orientácia štátu však spôsobila, že divadlo museli opustiť nielen českí, ale aj niektorí slovenskí umelci (Andrej Bagar, Martin Gregor, Hana Meličková, Ružena Porubská).

Vidiecka činoherná zájazdová spoločnosť Marška 1921 – 1922
Prvou premiérou Vidieckej činohernej spoločnosti SND Marška bola inscenácia hry Jána Palárika *Inkognito*, 1. 10. 1921 v Prešove. (stojaci zľava) Adolf Divíšek, Gašpar Arbět, Ján Sýkora, Janko Borodáč, Olga Országhová, Karel Balák, Anna Kovaříková, Andrej Bagar, Jaroslav Tumlíř, Jozef Kello. (sediaci zľava) Marta Divišková, Marie Pochmannová, Otto Vrba, Vladimír Jelenský, Hana Lauterbachová-Jelenská, Vilém Táborský, Ella Petzová. (vpredu zľava) Marie Šlammová, Julie Horská.

Mapa pôsobenia Vidieckej činohernej zájazdovej spoločnosti SND Maršky 1921 – 1922

Dôležitým krokom k profesionalizácii slovenského divadla bola aktivita režiséra Janka Borodáča v oblasti školenia divadelných profesionálov. Z jeho iniciatívy sa v roku 1925 otvoril na súkromnej Hudobnej škole pre Slovensko dramatický odbor pre štúdium herectva. V roku 1928 získala škola právo verejnosti, právo vykonávať skúšky a vydávať vysvedčenia platné v celom štáte a premenovala sa na Hudobnú a dramatickú akadémiu pre Slovensko. Jej absolventi pomáhali vytvoriť v roku 1932 v národnom divadle súbor Slovenskej činohry a stávali sa platnými členmi súboru operného. Škola sa stala základným pilierom budúceho divadelného umeleckého školstva.

Český súbor SND s režisérom Viktorom Šulcom
fotografia z 30. rokov

Zájazd opery SND do Viedne v roku 1931

Prvým operným predstavením bola opera Bedřicha Smetanu *Hubička*, 1. marca 1920

Prvým činoherným predstavením bola inscenácia hry bratov Mrštíkovicov *Maryša*, 2. marca 1920

Prvým baletným predstavením bol balet Léa Delibesa *Coppélia*, 19. mája 1920

Prvou premiérou slovenskej inscenácie hry boli dve jednoaktovky Jozefa Gregora Tajovského *Hriech* a *V službe*, 21. mája 1920

R • K
SL • VENSKEH •
DIVADLA 2 • 2 •